

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus III. Quæ sit obligatio conscientiae rectæ & erroneæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

contra manifestum scripturae testimonium, sive contra id, quod publice tenetur secundum Ecclesiae auctoritatem, non potest ab erroris vitio excusari

15. Ad secundum. Locus ille Tertulliani tantum probat, legem naturalem esse immutabilem, ex quo tamen non sequitur, ad culpam imputari, quod ex invincibili ignorantia contra illam committitur: tale enim factum nec DEUS damnat, qui non aliter ad sequendam suam legem nos obligat, nisi quantum illa per rationem est intimata atque propolita.

Ad tertium. Felix Papa sufficienter declarat, sibi de vincibili falsitate sermonem esse, cum illam facilitatem, h. e. nimis facilem credulitatem & assensum appellat.

Ad quartum. D. Augustinus seipsum in textibus supra allegatis satis explicat, & de vincibili ignorantia intelligendum insinuat. Idem dixeris de sententia Gratiani, quamvis etiam videatur juris naturalis nomine intelligere prima vel notissima morum dogmata, quae nec vincibiliter, nec inculpatè ignorari, ultrò concedimus.

16. Ad quintum nego, quòd, qui cum invincibili errore contra naturae legem operatur, non diri-

gat actus suos secundum justitiae legem, cum non alia sit operantis intentio, quam velle operari quod omnibus bene pensatis hic & nunc Divinae justitiae & regulae consentaneum arbitratur, quamvis in istius regulae applicatione ipsam falli contingat.

Ad sextum: si quid ille locus Apostoli in praesens probaret, etiam illud haereticum dogma probaret: Omnes infidelium operationes esse impuras & peccaminosas, quippe influxu fidei deturatas. Primus igitur locus plus non probat, quam primum vitae spiritualis initium fidem esse. Alter locus sequenti articulo exponetur.

Ad septimum. Haud dubie alia sunt iudicia DEI, quam hominum, sive homo vincibiliter sive invincibiliter, sive in materia Juris naturalis, sive positivi à regula Divinae legis exoritur, hoc tamen discrimine, quòd invincibilis error alius est iudicium DEI tam de materiali, quam de formali bonitate operationis; in errore vero vincibili est aliud tantum quoad materiale ipsius bonitatem, non autem formalem, ellque proinde difforme iudicio hominis speculativo, non autem practice practico.

ARTICULUS III.

Quae sit obligatio Conscientiae rectae & erroneae?

SUMMARI A.

1. Conscientia semper obligat negativè.
2. Erronea obligat per accidens.
3. Invincibiliter erronea positivè, vincibiliter erronea tantum obligat negativè.
4. Quid in casu, quo conscientia vincibiliter erronea dicitur esse pejerandum?
5. Perplexitas orta ex conscientia vincibiliter erronea non excusat à peccato.
6. Disparitas inter iudicium conscientiae vincibiliter & invincibiliter erroneae.
7. Agere contra conscientiam non est speciale peccatum.
8. Conscientia proponens obligationem sub veniali excusat à mortali.
9. Quid si Conscientia proponat objectum sub generali ratione prohibiti?
10. Perplexitas ex invincibili errore excusat à peccato.
11. Obligatio Conscientiae est indispensabilis.
12. Magis obsequendum Conscientiae, quam praeccepto Superioris.

§. I.

Discrimen inter obligationes Conscientiae.

1. Conscientiam consulentem, quae dicitur aliquid agendum, vel omittendum per modum consilii, nullam parere obligationem, certum est. Atqui, cum Conscientia dicitur aliquid tanquam ex praeccepto faciendum, vel omittendum, sive sit recta, sive erronea, semper obligat, ne quis contra ipsam operetur. Ita S. D. I. 2. q. 19. a. 5. universaliter affirmans: *Omne, quod est contra Conscientiam, peccatum est.* Et quodl. 3. a. 27. *Omnia Conscientia sive recta, sive erronea, sive per se mala, sive indifferentibus est obligatoria, ita ut,*

qui contra Conscientiam facit, peccat. Probat hoc Apostolo Rom. 14. dicente, *omne quod non est ex fide, peccatum est.* Ubi ex S. D. & communiter interpretum acceptione ly ex fide, idem est, quod ex dictamine Conscientiae: neque enim Apostolus loquitur ex fide Divina, speculativa, supernaturali [ut testatur Tirinus allegans in hunc sensum S. Chrysostomum, Ambrosium, aliosque PP.] sed humana, morali, particulari, hoc est, illa credulitate & assensu practico, quo mihi persuado, id licere, quo hic & nunc tali modo operor. Loquitur namque Divus de Conscientia erronea quorundam Neo-Christiano, qui cibos Judaeis in antiqua lege prohibitos, etiam sibi in nova lege interdicitos existimantes, iisdem nihilominus vescabantur.

Ratio est: quòd lege naturali cautum sit, ne quis operetur contra praecceptum DEI, quod revera est, vel esse existimatur, & hoc ipso hominem peccare necesse sit, si ligat objectum sibi propositum tanquam moraliter malum; sed quisquis agit contra conscientiam, agit contra praecceptum DEI, quod revera est, si conscientia licet, vel tale existimatur, si conscientia sit erronea, ergo peccat contra legem naturalem sedendo objectum, quod sibi hic & nunc inhonestum & vitium apparet.

Est tamen duplex valde notabile discrimen inter obligationem conscientiae rectae & erroneae. Nam primò; *Recta* (inquit S. D. q. 17. de Verit. a. 4.) *ligat simpliciter, & per se, erronea autem secundum quid, & per accidens.* Dico autem ligare simpliciter, quia ligat absolute, & in omnem eventum; erronea ligat ex suppositione, & sub conditione, quòd credatur esse recta.

3. Secundò, Recta & invincibiliter erronea non tantum obligat negativè, h. e. ne agamus contra conscientiam, sed positivè, ut illam sequamur, & faciamus, quod illa præcipit: atqui vincibiliter erronea tamen obliget negativè modo prædicto, non tamen obligat positivè, ut illam sequamur, & faciamus, quod illa præcipit, prout contra Medicam Jo à S. Th. Ildesons, Casaraug. bene docet cum D. Bonavent, Valquez, Valentia, Tannerus, Sylvius q. 19. a. 5.

Ratio differentia est, quod in conscientia recta & erronea invincibili non datur medium inter positivè operari juxta conscientiam, & operari contra conscientiam, ideoque quisquis obligatur non operari contra conscientiam, hoc ipso debet operari juxta dictamen illius conscientia. In conscientia verò vincibiliter erronea datur medium inter operari juxta conscientiam, & non operari contra conscientiam, nempe deponere conscientiam Unde, tamen habens conscientiam vincibiliter errantem teneatur non agere contra illam, non ideo tamen teneatur illam sequi, sed deponere. Alias certè quis posset obligari lege ad actum imprudentem, formaliter vitiosum, quod est impossibile; tum quia DEUS esset moralis causa formalis malitiæ; tum quia talis actus esset conformis, & non conformis legi Divina: conformis, quia consonus obligationi legis Divinae; non conformis, quia formaliter malus, adeoque difformis. Sequela probatur. Actus, quo quis sequitur conscientiam vincibiliter errantem, est imprudens & formaliter inhonestus: sed si conscientia vincibiliter erronea positivè obligat, ad est obligatio legis Divinae ad talem actum hic & nunc operandum, siquidem conscientia non obligat nisi in virtute legis Divinae, cui quædam intimatio, & participatio ipsius; non enim conscientia dicitur, aliquid esse faciendum hac ratione, quia sibi videtur; sed hac ratione, quia à DEO præceptum est, ait Angelicus Doctor in 2. dist. 39. a. ult. ad 3. ergo in hac hypothesi lege Divina obligat ad actum imprudentem formaliter malum & vitiosum.

§ II.

Solvuntur Objectiones.

4. Objicies. Sit invincibiliter erronea conscientia, quæ dicitur esse pejerandum ad servandam vitam proximi; per hanc obligatur aliquis ad non agendum contra illam; ergo obligatur ad non omittendum perjurium: sed non omisso perjurio est ipsum perjurium: ergo obligatur positivè ad ipsum perjurium.

Respondeo distinguendo majorem: obligatur ad non agendum contra conscientiam indeterminatè vel sequendo conscientiam, vel agendo quod conscientia opponitur, concedo; tantum determinatè omittendo rem præceptam, nego; ergo obligatur ad non omittendum perjurium, nisi sit obligatus ex parte conscientia, ad illam deponendam, concedo; secus, nego hanc alteramque consequentiam.

Igitur, cum dicimus, teneri quemlibet non agere contra conscientiam, volumus, quod sit obligatus, ne simul habeat conscientiam prohibentem & actum oppositum, vel conscientiam præci-

ipientem, & omissionem rei præceptæ: idcirco si conscientia non potest deponi, obligatio non agendi contra conscientiam tota est ex parte actus præcepti, vel prohibiti. Cum verò potest & debet deponi, tum obligatio se tenet ex parte conscientia deponenda, non actus ponendi.

Nec refert, quod hac ratione homo in vincibili ignorantia constitutus foret perplexus, & necessitatus ad peccandum; quia, si pejeret ad servandam vitam proximi, si pejeret, peccabit, inde violando præceptum non pejerandi, hinc agendo contra conscientiam. Hæc enim perplexitas non est simpliciter sed secundum quid, & necessitas peccandi non est nisi consequens, & ex suppositione malitiosæ voluntatis, conscientiam errantem, cum posset, deponere nolentis: quo modo etiam parochus potest necessitatem peccandi incurere, si, cum ex justitia vel charitate tenetur administrare Sacramentum, nolit se per præviam dispositionem in gratia statum [à quo excidisse se meminit] reponere: tunc enim, si administrat, si non administrat Sacramentum, peccabit; illa quippe necessitas, cum sit consequens ex suppositione prævæ voluntatis, operantem à peccato non excusat.

Inquis. Non minus judicium rationis invincibiliter, quam vincibiliter errantis est contrarium legi Divinae, dum ista prohibet v. g. perjurium quod illud præcipit; utraque verò conscientia si vincibiliter si invincibiliter erronea proponit objectum tanquam præceptum vel prohibitum Lege Divina: Unde S. D. q. 19. a. 5. ad 1. *Quamvis rationis errantis judicium non derivetur a DEO, tamen ratio errans illud suum judicium proponit tanquam derivatum a DEO*: ideoque conscientia erronea etiam non per se, per accidens tamen obligat in virtute præcepti Divini: ergo vel utraque conscientia, vel neutra obligat positivè.

Respondeo disparitatem esse utrinque: nam rationis invincibiliter errantis judicium speculativum quidem discordat à lege Divina, non autem practicum: at rationis vincibiliter errantis judicium tam speculativum quam practicum à lege Divina discordat. Dictamen conscientia invincibiliter erroneæ est prudens & practice verum, ideoque in virtute præcepti Divini ad talem materiam prævio judicio speculativo erroneè applicati, positivè per accidens obligat. Dictamen verò conscientia vincibiliter erroneæ est imprudens, & practice falsum, nec proinde etiam per accidens in virtute præcepti Divini ad se positivè sequendum obligare potest. Utraque quidem conscientia proponit suum objectum tanquam lege Divina præceptum, aut vetitum; sed invincibiliter erronea prudenter, altera imprudenter. Ideo Lex Divina dicitur quidem contrarium illius, quod dicitur conscientia invincibiliter errans, materialiter & speculativè, non autem formaliter & practice sumpta: *Non enim errat formaliter objectivè, seu quantum ad rationem formalem, errat autem quantum ad materialem*, inquit S. D. q. 17. de verit. a. 4. Errat, inquam, conscientia dictans, pejerandum ad servandam vitam proximi, quod est judicium speculativum & materiale; non errat, judicans se per hoc, im-

plendo præceptum charitatis, honestè operari, quod est iudicium formale & practicum, attingens observantiam legis tanquam rationem formalem objecti; sub priori ratione non est à DEO, nec derivatur à lege Divina: sub posteriori est à DEO & lege Divina, quæ præcipit, legi obsequendum.

§. III.

Conscientia.

7. **T**ransgressio tamen hujus obligationis, quam conscientia inducit, seu agere contra conscientiam, non est speciale peccatum, distinctum à transgressione præcepti, quod per conscientiam observandum proponitur: e. g. conscientia dicitur, esse Sacrum audiendum ex præcepto Ecclesiastico; non audiendo Sacrum non committis duo peccata, sed unum contra præceptum Ecclesiæ per conscientiam propositum.

Ratio est primò: quia generalis conditio, quæ pleraque peccata comitatur, non causat distinctam malitiam: sed agere contra dictamen conscientia est generalis quædam conditio, quæ comitatur omnem actum peccati directè, & voluntarium formale: ergo.

Secundò: quia promulgatio, intimatio, & applicatio legis non constituit distinctum præceptum, aut speciem moris ab ipsa lege, quæ per illam proponitur: sed conscientia est quædam promulgatio & intimatio præcepti, siquidem ipsa ostendit & dicitur, quidnam sub præcepto sit faciendum, vel omittendum: ergo ipsa non constituit distinctam obligationem vel præceptum ab illo, quod observandum proponit, adeoque ipsius transgressio non causat distinctum peccatum. Ideo species malitiæ moralis in peccato contra conscientiam desumenda est à specie objecti, circa quod actus versatur, e. g. non audiendo Sacrum, quod ex præcepto esse audiendum monet conscientia, peccas contra virtutem religionis, sub cujus motivo illud audiendum præcipitur: non pejerando ad servandam vitam proximi, cum jubet conscientia erronea, peccas peccato homicidii contra charitatem proximi, cujus obligatio tibi hic & nunc per conscientiam proponitur.

8. Hinc etiam contingit, ut, si conscientia proponat alicujus præcepti obligationem sub mortali, agere contra conscientiam sit mortale; si sub veniali, sit veniale peccatum: nisi per vincibilem errorem levis obligatio videatur, quæ de se gravis est; tunc enim agens contra conscientiam non excusabitur à mortali.

9. Sed quid si conscientia representet objectum sub generali ratione prohibiti & mali, nil determinando, essetne graviter vel leviter, mortaliter vel venialiter malum, an tunc mortaliter vel venialiter peccabit, qui contra conscientiam operatur? Navarrus & Valentia existimant, peccari solum venialiter, eò quòd apprehensio malitiæ in genere sit apprehensio malitiæ adhuc imperfectæ in genere mali. Alii, ut Vasquez, Sairus verisimiliter censent, peccari mortaliter; quia, qui

taliter operatur sine ulteriori discussione & examine malitiæ, temerè se committit periculo peccandi mortaliter. Nihilominus videtur esse attendendum ad duo: primum est, an operans in confuso saltem suspicatus fuerit aliquod periculum peccandi mortaliter? Alterum, an soleat frequenter peccare mortaliter, fueritque constitutus in ea animi propensione, & preparatione, ut licet adverteret gravitatem peccati, nihilominus opus præstitutum perficeret; & tunc agere contra conscientiam, erit peccatum mortale, quia taliter operans est paratus committere peccatum qualecunque sit, sive mortale, sive veniale; atque hoc ipso se committit probabili & proximo periculo peccandi mortaliter, & amittendi amicitiam Divinam. Si verò operans sit timorata conscientia, & soleat abhorreere à gravibus offensis DEI, nec ipsi aliqua suspicio gravioris offensæ in mentem venit, non esset ideo condemnandus peccati mortalis, quod contra conscientiam fecerit, siquidem in his circumstantiis non censetur se voluisse committere proximo periculo peccandi graviter.

In casu autem perplexitatis, quo per vincibilem errorem utraque pars contradictionis iudicatur esse prohibita & peccaminosa, e. g. si parochus post Sacrum jam celebratum adveniente magna populi multitudine, & die festivo Sacrum expectante, judicet utrumque esse malum, & populum dimittere sine Sacro, & Sacrum iterare, non peccabit eligendo alteram partem, in qua putat minorem malitiam reperiri; tunc enim debet sequi illam regulam, quòd è duobus malis minus est eligendum: & defectu sufficientis libertatis ad evitandum peccatum, electio illius partis ad peccatum non poterit imputari.

Cæterum tanta est Conscientia vis obligandi, ut agere contra conscientiam (1) nec Divinitus sit dispensabile: & (2) cum propria conscientia dicitur aliquod oppositum præcepto Superioris, potius conscientia, quàm præcepto sit obsequendum; nisi forte conscientia sit vincibiliter erronea, & ex illo principio, tutum esse sequi mandatum Superioris, facile deponi possit.

Ratio primi est: Quòd in re intrinsecè mala DEUS dispensare non potest: atqui agere contra conscientiam est intrinsecè malum, quia est velle objectum cognitum sub ratione mali. Implicat etiam, DEUM simul obligare, & deobligare. Obligaret autem per conscientia dictamen, deobligaret per dispensationem, si daretur.

Ratio secundi est: quia obligatio legis Divina præponderat obligationi præcepti & legis humana: *Obedire enim DEO oportet magis, quam hominibus.* Act. 5. nec Legislator inferior derogare potest legi Superioris: sed obligatio conscientia est virtualiter obligatio legis Divina: Ergo præponderat præcepto humano Superioris: dixi tamen: *nisi sit conscientia vincibiliter errorata.* Quia cum subditus habet conscientiam vincibiliter erroneam, ut plerumque contingit, quoties præceptum Superioris non continet manifestum errorem, tenetur illà deposità Superioris mandato se conformare.